

A rút kiskacsa története

Mihályné Gruber Ágnes óravázlata – Előd Nóra jegyzeteivel

Drámafoglalkozás középsőcsoportos óvodásokkal

Helye/ideje: Dunaújváros, Szivárvány óvoda, 1995. március

A foglalkozáson jelen voltak a drámajáték-vezetői tanfolyam hallgatói.

Műfaja: mesére épülő kontextuális dráma

Tanulási terület: a „másság”

Téma: A rút kiskacsa című Andersen mese

Fókusz: Mit ér az „ember”, ha „más”, avagy többet/kevésbé érünk-e másfajták között?

Kontextus: Döntés a rút kiskacsa befogadásáról

KONVENCIO/JÁTEKMÓD	LEÍRÁS
INDÍTÁS (kapcsolatteremtés téma/csoport között):	
Asszociációs játék „falu” hívószóra	Koncentrikus tekintetkapcsolat óvónő-gyerek között.

Alkalmas forma a gyerekek biztonságérzetének helyreállítására (sok idegen) – kicsiknél a vezetőhöz való állandó visszakapcsolás az adekvát eljárás.

A TÖRTÉNET FELVEZETÉSE (expozíciótól a szerepbelépésig): Tanári narráció: a mese elindítása a tojások felpattanásáig; a helyszín leírása, hangulatteremtés:	
Utánzó játék	„Kiskacsák vagyunk a tojásban, szeretnénk megszületni. Kitapogatjuk belülről a tojásunkat, feltörjük, kibújunk; kinyújtózunk, körülnézünk!”
Vizuális fantáziajáték: a baromfiudvar	„Mit láttok, kiskacsáim? Milyen? Hogy tetszik?”

Rengeteg közismereti elem, információ beépült: színek, udvar tárgyai, épületek stb.

Érzékelés-(tapintás)fejlesztő játék	Különböző színű/anyagú textíliák körbeadása után azok kerülnek a vesszőkosárba, amelyek leginkább „kiskacsaszerűek”

Jól összeválogatott tárgyak: volt köztük sárga színű, de nem finom tapintású, illetve bolyhos-pelyhes, de nem sárga: a gyerekek ez utóbbit választották „legkiskacsásabbnak”.

„Mintha” játék; beszédkészség-fejlesztés	„Adok neked egy kiskacsát!”: körbeadjuk a képzeletbeli kiskacsát: „vigyázzunk rá! Mit érzel a kezeden? Mit csinálsz vele?”...

Az óvónő indirekt irányítása szerint egyre jobban megképzett a kiskacsa (testmérete, elhelyezkedése a kézben, tapintása stb.)

Mese folytatása	„Egészen más mint a többi. Olyan rút kis jószág... Elvezette hát a kicsinyeket a réceudvarba” szavakig.
Közös rajz: a réceudvar ↓	Indítás vizuális fantáziajátékból: „hunyjátok be a szemeket, és képzeljétek el a réceudvart. Te ki lennél benne? Rajzoljátok bele magatokat is!”

Az óvónő kérdésekkel segíti a munkát, ily módon vonja be a kívülmaradókat („Nem szöknek ki a kiskacsák? Nem kéne kerítést rajzolni? Miből isznak a kiskacsák? Hol az itatójuk?” stb.)

Szerepbesegítő kérdések Szerepbelépés: beszélgetés	Megelevenedik a baromfiudvar. Az óvónő megkéri a gyerekeket, hogy vegyék fel a rajz szerinti szerepüket.
szerepben lévő óvónő – gyerekek között gyerekek szerepben egymás között	A) Ha van gyerek, aki szívesen játssza a rút kiskacsa szerepét, akkor az óvónő a kacsamama lesz: „Hát mit szóltok, hogyan születhetett ilyen rút kis jószágom?” B) ha nincs rút kiskacsánk, az óvónő lesz az: „Te mit gondolsz rólam, tényleg olyan rút vagyok?”

Volt vállalkozó gyerek, így az óvónő az első esetet választhatta. Sokféle megnyilatkozás: „nem is olyan csúnya!” „Majd megszépül!” – egymással is megbeszélik, milyennek látják a rút kiskacsát – a szerep működni kezd.

Mese folytatása	„Ahogy nőtt, egyre inkább elütött a pelyhes, sárga kiskacsáktól. Szegény rút jószágot egyre csípték, rúgták tépázták, és még tulajdon testvérei sem állhatták.”
Tanári szerepváltás: az óvónő kakasként provokál („az ördög ügyvédje”)	„Kukurikúúú! Ez így nem mehet tovább! Ez a kiskacsa olyan ronda, hogy még a kopasznyakú tyúkom is szebb nála! Nem való közénk! Kergessük el!” – szerepből minden gyereket állásfoglalásra bír, és a gyerekek válaszaiknak megfelelően mindig ellentétesen érvel.

A játék nem a vázlat szerint történt meg – az óvónő rájöhett, hogy a provokátor szerep következtlen – hiteltelen lehet: dramatikus gyakorlatot – vitajátékot – épített be: játékszabály szerint minden gyerek más álláspontot képvisel, mint az előtte megszólaló (tehát befogadás – elkergetés váltakozik) + érvel mellette. A gyerekek meglepő érettséggel tartották a szabályt: mindkét álláspont mellett tudtak érvelni. A játék megbeszélése során az óvónő kérdésére (kinek kellett a játékszabály miatt mást gondolnia, mint amit mondott?) minden gyerek, aki az elkergetésre szavazott, jelentkezett. (Ha nem így lett volna, egy következő alkalomra következményjátékot javasolhatnánk: mi történne a kiskacsával, ha **a/** kitaszítanák, **b/** ha befogadnák, és ott, a baromfiudvarban fejlődne hattyúvá.)

ZÁRÁS: a mese befejezése	élőszóban, rövidítve.

A játékot lezáró beszélgetésben több kérdést lehetne fogalmazni:

- lehet-e mindenkiből hattyú?
- mi lesz/legyen azzal akiből nem?
- biztos, hogy a hattyú különb? stb.

Az óvónő elgondolása egy következő játékhoz: hogyan vesztette el a hattyúmama a tojását? (Szülői felelősség, illetve hogyan segíthetünk, ha valaki vészhelyzetbe jut?) Ebből a gondolatból született a 2. foglalkozás, amelynek a vázlata alább következik.

A bemutató foglalkozáson nem ugyanaz a csoport játszott, mint az elsőt.

2. (bemutató) foglalkozás

Dunaújváros, Szivárvány óvoda, 1996. március

Jelen van 34 óvónő

Résztevők: 16 óvodás (középső csoport)

Tanulási terület: Segítünk, ha tudunk

Téma: A rút kiskacsa – másképp: kié a tojás?

Fókusz: Mindenki tartozik valahová!

Kontextus: Idegen tojás a réceudvarban

KONVENCIÓ/JÁTÉKMÓD	LEÍRÁS
INDÍTÁS (kapcsolatteremtés téma és csoport között)	
Asszociációs játék: „falu” hívószóra	Tekintetváltással gyerek-óvónő között:

Nehéz gyakorlat; két feladatot tartalmaz: tekintetváltás- és reakciószó megtalálása! Látszik, hogy nem először játszanak ilyet.

Szó – mozdulat asszociáció (utánzó mozgás)	„Mozdulattal mutasd meg, mi jut eszedbe...” (fa, tojás, madár, kerítés...)

Elfogadó hozzáállás: mindent visszajelez, pozitívan nyugtáz. Megjelennek/tisztázódnak a további játékban fontos fogalmak: kerítés, fészek, tojás – ismeret- és szókincsbővítő elem.

Tárgyjáték: Kosárában szőtt kendőbe takart tojás	Óvónő: „Hoztam valamit, hogy megmutassam nektek. Nagyanyámtól kaptam kölcsön. Megígértem, hogy vigyázok rá, melegen tartom, és hamarosan visszaviszem neki.” De ő sem tudta, vajon milyen madár tojása lehet. A kacsamama alatt találta, de ez sokkal nagyobb, mint

	egy kacsatojás. Jó lenne kinyomozni, milyen madaré lehet, és főleg: hogy kerülhetett oda.

Meglepetés, titok! → érdeklődés, feszültség; érzelemnyilvánítások: meglepetés, öröm – szavakban is leera-gálják: „Láttad? Igazi!”

Óvónő: „Takargassuk vissza, hogy melegen maradjon, különben nem fog kikelni!” → így a gyerekek nem érzik veszteségnek, hogy eltették a tojást.

Szerepválasztás (előzőleg közösen elkészített, falra feltűzött rajz alapján): ↓ Szerepbélépés irányított kérdések segítségével ↓ ismeretbővítés	„Akartok a baromfiudvar lakói lenni? Képzeld magad annak az állatnak a szerepébe, amelyiket a rajzból választottál!” Megelevenedik az udvar. Ki mit csinál? Hogy mozognak? Hogy „beszélnek”? Mit esznek?... ↓ Esteledik; az állatok behúzódnak alvóhelyükre. Melyik hol alszik? (ól, istálló, kutyaház, padlás, fészek...)

A szerepbélépés jelzése: behunyt szem; „ha tapsolok, kinyithatod és akkor már nem gyerek vagy, hanem...”

A szerepfelvétel fontos eleme, hogy ki hol helyezkedik el a pontosan meghatározott játéktérben.

Látszik, hogy nem először játszanak drámát: rögtön „megszólalnak” („háp-háp, hol a mama?” „miau, kérek tejecskét!”): az óvónő kérdései mélyítik a szerepet.

Minden gyerek elnyugszik: lehetőség, hogy a mozgalmas előjáték után a figyelem a következő lépésre / az óvónőre terelődjék.

Tanári szerepbélépés: óvónő=vadkacsa; ismerkedés	„Hát én hol aludjak? Hogy jussak haza? Idegen nekem ez a hely, ti is idegenek vagytok. Kik vagytok?” – a gyerekek szerepben bemutatkoznak. „Nagyon idegennek érzem magam köztetek. Merre lehet a tó, a nádas? Ti biztos nem is tudjátok, hogy én ki vagyok, és nem is tudtok tanácsot adni, hogy merre keressen az otthonomat.” – Emlékeket idéz tóval, nádasal, míg a gyerekek ki nem találják, ki ő: vadkacsa. „Vágyódom az otthonom, barátaim után. Ti ezt biztos nem értitek. Vagy ti is vágyódtok, vágyódtatok már valami után?”

Gyerekek: „Gyere ide hozzánk!” „Aludj itt nálunk” „Rágd ki a kerítést”...

Beszélgetés szerepben: • ki mi után vágyódik? • a vízimadarakról (közismereti elem) megegyezés: →	„Vallomások” fülbesúgással Óvónő: „Egyvalami ismerős nekem: az a nagy tojás. Kié lehet?” ↓ valószínűleg hattyútojás

Az óvónő alkalomnak szánja intim légkör megteremtésére, de ez a mozzanat

- *nem kapcsolódik szervesen a kontextushoz;*
- *felszínen marad (ha mélyebbre menne, elvinné a játékot); a gyerekek többsége nem is ragaszkodik a fülbesúgáshoz;*
- *a „vallomások” egy következő játékhoz szolgáltatnak anyagot.*

Probléma exponálása mit tegyünk vele? ↓ Vita – közös döntés: keressük meg a mamáját, a fészket!	

Egy kisleány: „Én kikelteném!”

Óvónő: „Akkor te anya vagy?”

Kisleány: „Nem, én apa vagyok!”

Óvónő: „Igazán segítenél?”

Egy kisleány: „Ha kikel, sírni fog. Inkább vigyük haza!”

Továbbsegítő kérdések:	– Jártatok már kívül a baromfiudvaron?

	– Milyen messze? – Hogyan közelíthetjük meg a hattyú lakóhelyét? – Milyen veszélyek leselkednek ránk?
Rajz: milyen veszélyek leselkednek ránk?	Piktogramszerű rajzok: az óvónő rajzol megegyezést (diktálás) alapján.

Róka, ragadozó madarak, vadak, csúzli, puska – felsorolás: ismeretbővítő elem

Közös döntés: vállaljuk-e a veszélyeket?	Éjjel kell menni, hogy ne vegyenek észre (a gazda se)!
Varázslómondóka a veszélyek ellen	három-négyszeri elmondogatás

Óvónő-vadkacsa: „Az ember csak engem bánt, titeket nem.” → kis beszélgetés után a konklúzió: van, akit az ember bánt, és van akit véd.

Akció: 1) Elindulnak Dramatikus gyakorlat: bizalomjáték (vakjárás láncban, egymás vállára tett kézzel)	Sötét van; a vadkacsa vezet; néhány „terepakadályt” ki kell kerülni. Nagyon csendbe kell menni, nehogy fölébresszük a „veszélyeket”!

Egyetlen gyerek nyitotta ki a szemét. A gyakorlat alatt mélységes csend van!

2) Megtalálják a fészket, de üres!	

Feszültségfokozás: „mindjárt megvirrad!”

Probléma: mit tegyünk most?	A) Itt hagyjuk? – Mi lesz, ha nem jön vissza a hattyúmama? Hol lehet? Mi érhet? – Hogyan kerülhetett a tojás a baromfiudvarba? B) Visszavigyük? Akkor hogyan fog felnőni köztünk hattyúként?

Az A) változatot végigbeszéljük. A gyerekek döntése: a kutyák (öt gyerek van ebben a szerepben) maradjanak itt, őrizték a fészket; ha megjönne a hattyúmama, adjanak hírt; a többiek visszaviszik a tojást: a kacsák (van nekik „felnőtt” és „kiskacsa” szerepben) felváltva fognak ülni rajta. Hogy mi lesz, ha kikel, arról majd legközelebb.

Megbeszélés, döntés, a játék lezárása.	

„A humorérzék az elme szellőző ablaka. Ezért mentálhigiéniai jelentőségű.”

(Ancsel Éva)

Ezt a kijelentést megtoldom még egy olyan mondattal, amelynek igazát senki nem lesz képes megvívni: ami az utóbbi években az oktatásügyben történik, gazdag táptalajt ad a humorérzéknek. (Ez idézet magamtól, s több tízezer fős vegyeskari feldolgozásra javasolom.)

Ott kezdődött a dolog, hogy májusban „kategorikusan” ismét besoroltak bennünket. (Divide et impera)

Felbolydult a tantestület: kérdőjelek, sóhajok, elszánt igazságkeresés, fásult legyintés...stb. (Te melyik szerepet vetted fel, kollega? Ajánlott munkaformák: belső hangok, gondolatkövetés, tabló megszólaltatása.) Mert még ha az igazgató humánus volt is, s megoldásokat keresett a szabályok sűrűjében (az én felsőfokú drámavezetői diplomámra a Műv. Közlöny 1992/63/4-ben vélt eligazítást találni), ott volt az Önkormányzat, aki éberem örködött afelett, hogy nehogy érdemtelenül jusson valaki mondjuk havi bruttó 500 Ft-hoz... Nekem pár hónapos késéssel ez a határozat küldetett: magasabb kategóriába lépésemet nem javasolják, mert a színjátszás nem tartozik az alapszolgáltatások közé.

Nem tagadhatom, közöm van a színjátszáshoz is: nyolc éve valloam az idegennyelvű színjátszás fontosságát, s gyakorlom is azt heti négy órában. Az igaz, hogy nem órarendi keretek között, pusztán délutáni terápiaiban (mindegy, mi így is élvezzük!). „S mindezért bizonytalan a díjazás. (Izd. szigorú rendszabályok, szűk túlórakeret... stb.)”

De itt most mintha nem erről lenne szó! Hanem arról, hogy „titokban” (órarendi, sőt szakköri kereteken túl) hente drámáztatunk immár egy éve. (Természetesen ezt is csak délutánonként.) Van hozzá kedvem is, képesítesem is.

Meg aztán arról, hogy van egy oktatásügyi felettes szerv, amely a NAT szellemével ellentétes határozatokat hoz, s amelynek halvány gőze sincs arról, mi a különbség dráma és színjátszás között.

Nohát ez az, amihez nem árt, ha van humorérzékünk. Még akkor is, ha a kacaj keserűre sikeredik....

Vatai Éva